

սանդր Քաղնաչէեզլ՝ երբեմն կուսակալ Տաւրիոյ եւ քաղաքապետ Թէոդոսիոյ, որ եւ ահայսօր հանգիսակից է մեզ այս տեղս՝ հանգերձ քաջատոհմիկ որդւովը, եւ ուրիշներ:

Բայց, սիրելի աշակերտք, ուսումնարանիս ապագային բուն եւ ճշմարիտ հաստատութեանը պատճառ՝ ոչ այնչափ կանոններն ու դրամագլուխները պիտի լինին՝ որչափ դուք. վասն զի դուք էք այս ազգային նորատունկ պարտիզիս պատուական նախընծայ երախայրիքը: Եթէ «Իպտոզոյ անտի ծառն ճանաչի» ըստ անտուտ բանի երկնաւոր վարդապետին մերոյ, ապաքէն ձեզմով պիտի ճանչնան ու հասկընան ազգայինք եւ օտարք թէ ո՞րն է այս մեր ուսումնարանիս հոգին, ինչ է սորա բարեկարգութիւնը; որպիսի է տուած կրթութիւնը եւ դաստիարակութիւնը: Եկէք ուրեմն այս նշանաւոր օրս, յորում կոտնեմք հրաշալի թարգմանչացն մերոց Հարց Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնը, ընդունեցէք ձեր աշխատանաց սակաւիկ՝ բայց

պատուական վարձատրութիւնները: Որոնք որ վերջացուցին գովութեամբ իրենց ուսման ընթացքը՝ թող երթան ազգիս մէջ իրենց բարեկրթութեան պատուներն երեւցընելու եւ բազմաբեղուն ընելու. եւ որոնք որ դեռ պիտի մնան այս տեղ՝ քաջալերուին եւ մէկզմէկ քաջալերեն արիարար նահատակելու յազգային ասպարիզիս կրթութեան եւ գիտութեանց, մինչեւ որ իրենք եւս հետ զհետէ փառաւորապէս արձակուելով ու դառնալով իրենց սիրելի ծնողաց գիրկը՝ ամենայն բարեկրթութեամբ զարգարեալ, ուրախութիւն եւ պարծանք լինին նոցա եւ ազգիս, եւ մեզ իմսիթարութիւն եւ իքաջալերութիւն, եւ իյոյս ակնկալութեան՝ թէ մեր ոգեսպառ աշխատանքներն ալ անստուղ պիտի չմնան առաջի ազգիս եւ տէրութեան եւ ամենայն մարդկան, եւ ոչ անվարձ առաջի սրտագիտին Աստուծոյ, որում միայնոյ վայելէ պատիւ եւ փառք յազգաց մինչեւ յազգս, եւ յաւիտեանս յաւիտենից:

Բ Ա Ռ Ա Չ Ն Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՌ ԼԵՁՈՒԿՆ ՔԱՆԻ ՄԻ ԲԱՌԵՐԸ .

Խաղի. — Ոմանք ուշ չգնելով այս բառին սկզբնական նշանակութեանը, կգրեն եւ կըհնչեն խախի, խախի եղաւ, խախի ընել, խախի ուխտաւ, խախի խայտառակ, խախիսբար, խախի քաղնաչէեզլ եւ այլն. բայց որովհետեւ խաղ բառին յոգնակին է, տարակոյս չկայ որ պէտք է գրուի խաղի, խաղի ու խաղեր, խաղիսբար եւ այլն: Գրոց մէջ ալ կայ. «Խաղք եւ խայտառակ կացուցանէ զսատանայ ապաշխարութիւն»:

Խաչվարի. — Այս բառին թէ պէտ նախատիպը այսինքն խաչ բառը հայերէն է, բայց ածանցական վարի մասնիկը տաճկերէն լինելով՝ լաւ է ըսել խաչաձեւ, խաչանման: Ոմանք քաղաքապետ բառին տեղն ալ կըսեն քաղաքապետի, որ նոյնպէս յայտնի սխալ է եւ օտարախորթ: — Խրիմու Հայոց լեզուին մէջ զարմանալի սովորութիւն մը կայ, որով խաչաձեւ բառին տեղը կըսեն խաչներեկիկիկ, այսինքն խաչ մեր յերկինք. կերելի թէ բարեպաշտական երկիւղածութենէ մը առաջ եկած է ռամկաց մէջ այս սովորութիւնը, եւ սուրբ խաչին անունը հասարակ բաներու վրայ գործածել

չուզելով, բայց եւ նշանակութիւնը պահպանելով՝ ըսեր են խաչ մեր յերկիկիկ: Ասոր նման սովորութիւն է նաեւ տղու ցաւին կամ տըղայոց ջղացաւութեան անունը տալու տեղը՝ ըսել, Քրիստոս մեր մեքը. որով կիմացուի թէ այն հիւանդութիւնը գիւական ազգեցութենէ առաջ եկած կհամարին, որ աւելորդապաշտութիւն է:

Խեկք. — Թէպէտ եւ այս բառին ստուգաբանութիւնը խիկն բառը կերեւայ, բայց որովհետեւ գրոց մէջ խեկքական բառը կայ միայն մէկ տեղ, սովորութիւն է խեկք բառն ալ աւելի թոյով գրել քան թէ գայով:

Խիս. — Բուն նշանակութիւնն է կարծր, ամուր, չկտրուող, եւս եւ գժնգակ, ծանր, անտանելի. բայց շատ տեղ աշխարհաբառին մէջ կգործածուի յոյժ բառին նշանակութեամբը. խիս աղիկ, խիս շաւ, խիս կակուղ եւ այլն: Այս առումը տաճկերէն փեք բառին գործածութենէն առնուած է՝ իրբեւ անոր թարգմանութիւն: Փափաքելի է որ այս խիս բառին տեղը յոյժ եւ կարի բառերը գործածուին: